

Alan G. Jamieson, **Credința prin sabie. Scurtă istorie a conflictului dintre creștini și musulmani**, București, Editura Niculescu, 2016, 320 p.

Cercetător și scriitor, autor al unor lucrări precum „Regele Mărilor. O istorie a corsarilor barbari” sau „Exploatarea mării: aspecte ale economiei maritime britanice din 1870”, Alan G. Jameison a oferit o nouă apariție editorială, intitulată „Faith and Sword. A Short History of Christian – Muslim Conflict”.

Structurată în treisprezece capitole bine armonizate și foarte coerente, volumul acoperă aproximativ paisprezece secole de istorie comună și tumultoasă dintre cele două civilizații. Capitolul I, intitulat „Prezentarea celui mai lung război”, ilustrează pe scurt evoluția conflictului dintre creștini și musulmani, de la primele cuceriri arabe, până în prezent, alături de implicațiile și actorii ce au intervenit de-al lungul timpului în acest conflict. În cel de-al doilea capitol, „Cuceririle arabe 632-750”, sunt înfățișate primele atacurile arabe asupra teritoriilor bizantine și persane înspre nord. Acesta a fost, afirmă autorul, expansiunea unui nou stat care avea la bază Medina. Califii și sfătuitoarii lor au dat o direcție centrală armatelor formate din păstori nomazi din nordul și centrul Arabiei și oameni de munte din Yemen. Dacă ritmul de avansare era rapid, acest lucru avea mai puțin de-a face cu înflăcărea religioasă a atacatorilor și mai mult cu slăbiciunea societăților atacate, unde arabii au găsit populații pregătite să se supună conducătorilor imperiali. Raidurile s-au transformat în cuceriri, iar arabii erau pregătiți să se extindă cât de repede și cât de departe aveau să le permită slăbiciunile bizantinilor și persanilor.”Astfel, arabii vor ocupa în 633 Palestina, cu excepția Ierusalimului și a câtorva alte orașe, iar în 635, vor invada Siria, cucerind orașele Damasc, Homs și Alep. După anul 670, arabii plănuiesc atacarea capitalei Bizanțului, Constantinopol. În 674, se instaurează o blocadă pe mare și uscat, iar în final, armata și flota se vor retrage. Asediul se va încheia cu prima, cea mai importantă înfrângere a arabilor. Sunt prezentate următoarele cuceriri arabe precum Cipru, Armenia, Cartagina, orașul Toledo, Zaragoza sau Narbonne. În 717-718 are loc cel de al doilea mare asediu musulman asupra Constantinopolului, dar rezistența bizantină se opune atacului. Cuceririle arabe precum ocuparea insulei Creta de la bizantini, în anii 820, Malta în 878, Taormina în 902, alături de transformarea Mării Mediterane într-un lac musulman ce conferea numeroase avantaje strategice, de revenirea bizantină și recuperarea teritoriilor de către aceștia sunt prezentate în capitolul trei numit „Sfidarea bizantină 750-1000”. Astfel, după anii 960 Imperiul Bizantin își restabilește suzeranitatea, redobândind din teritoriile pierdute în fața musulmanilor precum Samosata, Cappadocia, Cilicia, Bari, Tarantao, Calabria

etc. Capitolul VII „Provocarea otomană: secolul al XV-lea” înfățișează conflictul dintre musulmani și creștini care își găsește un nou teatru de operațiuni odată cu apariția portughezilor în Oceanul Indian. Aceste acțiuni au stârnit reacții din partea musulmanilor. În 1520, otomanii cuceresc Regatul Ungariei, iar la Lepanto are loc bătălia dintre aceștia și creștini, cei din urmă câștigând prima luptă de la intrarea turcilor în Europa. Capitolul VIII, „Creșterea și descreșterea Imperiului Otoman 1600-1815” prezintă luptele dintre creștini și otomani, formarea alianței Liga Sfântă, în 1684, și schimbarea echilibrului de forțe începând cu anul 1740. Capitolul IX „Triumful Vestului, 1815-1918” subliniază preponderența civilizației europene în secolul al XIX-lea și expansiunea creștinismului în jurul lumii. De asemenea, este prezentat destinul Imperiului Otoman în Primul Război Mondial, dispariția acestuia și formarea Republicii Turcia. Capitolul X „Eliberarea 1918-1979” expune importanța crescândă a industriei petrolului și, implicit, a statelor musulmane din această zonă. În perioada interbelică, teritoriile din Orientul Mijlociu sunt controlate de europeni, însă după cel de-al Doilea Război Mondial această influență asupra altor popoare din jurul lumii este din ce în ce mai greu de justificat. Un loc aparte în acest capitol îl ocupă formarea statului Israel și consecințele complexe pentru întreg spațiul avut în vedere. După anul 1945 se produce o schimbare fundamentală și anume prezența tot mai vizibilă a Statelor Unite ale Americii în Orientul Mijlociu. Capitolul XI, „Provocând America 1979-2005”, demonstrează schimbarea naturii conflictului dintre creștini și musulmani și noile lupte din regiunea Orientului Mijlociu. De asemenea, este explicată tranziția spre terorism și apariția noilor grupări ce susțin această mișcare, schimbând total peisajul relațiilor internaționale. Capitolul XII, „Războaiele post-11 septembrie (până în 2015)”, descrie implicațiile „Primăverii Arabe”, apariția conflictului din Siria și nașterea unui nou actor pe scena internațională, Statul Islamic. Cartea se încheie cu capitolul XIII „Concluzie: un nou conflict?” în care autorul explică pe larg evoluția luptei dintre musulmani și creștini din anii 600 până în anul 2015, justificând pe larg implicațiile și consecințele evenimentelor majore ce s-au petrecut pe parcursul relațiilor dintre aceștia.

Ciocnirea civilizațiilor creștină și musulmană, cu o expresie patentată de Samuel P. Huntington, cu 20 de ani în urmă, rămâne un punct focal de tensiune din zilele noastre și ocupă un loc major pe agenda internațională. Suntem martorii unor evenimente a căror geneză coboară până în secolul VII și rămân prizoniere în adâncul istoriei. Una dintre ideile principale ale cărții este că „individualizarea societății islamice ca fiind militantă în origine este greșită întrucât majoritatea societăților în perioada modernă s-au organizat în jurul capacităților militare pentru război.” Autorul mai punctează că „Cruciadele nu erau o tentativă de convertire în masă a musulmanilor la creștinism. Spre deosebire de jihadul musulman, obiectivele cruciadelor erau, la bază, limitate.

Acestea vizau eliberarea și apărarea locurilor sfinte ale creștinismului aflate în Palestina, nu declanșarea unui război sfânt cu țeluri universaliste. Faptul că Prima Cruciadă a fost asociată cu asemenea obiective apocaliptice se datorează răspunsului popular pe care l-a stârnit.”

Odată cu cea de a doua jumătate a secolului al XIX-lea se produce o schimbare fundamentală, Statele Unite ale Americii devin din ce în ce mai active în Orientul Mijlociu. Acest lucru este datorat unor motive economice precum creșterea importanței industriei petroliere. „Ayatollahul Ruhollah Khomeini a numit America *Marele Satan*, considerând-o cea mai pură formă a materialismului occidental care i-ar fi putut tenta pe musulmani să se abată de la calea religiei.”

Momentul culminant este atins în 11 septembrie 2001 printr-un necruțător atac terorist ce a ucis în jur de 3000 de oameni și care a modificat dimensiunea conflictului împotriva noului climat de insecuritate general. Președintele George W. Bush a adresat un discurs Congresului și poporului american în data de 20 septembrie 2001, iar această expunere a dobândit o latură globală. Acesta va sublinia natura războiului izbucnit și împotriva cui se desfășoară, și anume, a unei forme marginale a extremismului islamic. Această înfățișare a fost respinsă de către intelectuali și majoritatea vastă a clericilor musulmani, afirmând că aceasta se abate de la învățăturile pașnice ale islamului. George W. Bush se adresează și musulmanilor din întreaga lume transmițându-le că religia lor le este respectată. „Învățăturile acesteia sunt pașnice, iar cei care comit rău în numele lui Allah, desfaimă numele lui Allah. Inamicii Statelor Unite ale Americii nu sunt prietenii noștri arabi. Inamicul nostru este o rețea radicală de teroriști și fiecare guvern pe care îl sprijină. Autorii acestui atac încearcă remodelarea lumii și impunerea convingerilor sale radicale asupra oamenilor de pretutindeni. Acest atac nu este îndreptat doar împotriva Americii, ci a lumii și a civilizației, a celor care cred în pluralism, toleranță și libertate.”

Pentru prima oară în istoria recentă, jihadiștii își creează propriul stat, cu capitala la Raqqa, în Siria. Astfel, vor anunța crearea unui califat, primul de la sfârșitul califatului otoman din 1924.” Acțiunile acestei grupări internaționale teroriste se resimt în fiecare colț al lumii prin atacuri ce induc teamă și spaimă.

Autorul Alan G. Jameison este de părere că acest conflict nu reprezintă neapărat o reactualizare a războiului dintre creștini și musulmani. „Acel conflict religios a luat sfârșit odată cu destrămarea Imperiului Otoman după Primul Război Mondial. În prezent, majoritatea statelor aparent creștine sunt, în realitate, seculare, acestea lăsându-și cetățenii să-și aleagă ce religie preferă sau nicio religie. Într-adevăr, multe dintre țările care se aflau cândva în prima linie a luptei împotriva islamului acum au populații musulmane considerabile. În Franța, de exemplu, aproape 10% din totalul populației sunt musulmani.” Occidentul este în prezent tabloul multor confesiuni și culturi, în care toleranța

și garanția drepturilor omului sunt atât de importante. Discursuri, legi și reglementări conturează viața de zi cu zi în care fiecare individ are dreptul de a-și pune în practică religia și tradițiile. În contextul multiplicării atacurilor teroriste din partea Statului Islamic, situația a devenit tensionată. Condiția practicării religiei de către orice ins este pusă sub semnul întrebării în Europa zilelor noastre. Mesaje de pace absorb opinia publică și mass-media, iar în antiteză, subiecte precum interzicerea vălului islamic în mai multe state din Europa apar în diferite contexte și circumstanțe. Laicitatea statului și eșecul integrării musulmanilor în comunitățile europene duc în altă dimensiune acest conflict.

Cartea prezintă în mod complex o cercetare amănunțită a conflictului ce dăinuie până în zilele noastre dintre musulmani și creștini. Aceste două culturi total diferite, cu o istorie veche de aproape paisprezece secole, pare să rămână un butoi cu pulbere pentru o perioadă îndelungată, iar autorul oferă explicații concrete ce descriu obiectiv șirul evenimentelor. Nu sunt oferite prezumții deosebite cu privire la viitorul acestui conflict, ci doar că pare puțin probabil ca acesta să se încheie brusc.

Conflictul dintre islam și creștinism are la bază motive religioase, dar și interese geopolitice, economice, stăpânirea resurselor și a rutelor comerciale ce leagă Europa de Orientul Mijlociu și invers. Astfel, disputa dintre cele două civilizații capătă o dimensiune complexă, iar cele două religii care sunt incompatibile, se află într-un conflict, nu doar religios, ci și economic, geopolitic, civilizațional. Această formă radicală a islamului manifestată de Statul Islamic, imigrația din statele arabe aflate în război și multiculturalismul prezent în tot mai multe țări europene conturează sferele de acțiune în această luptă. Totodată, zona Orientului Mijlociu, dominată de religia musulmană, reprezintă o zonă foarte importantă din punct de vedere energetic, având rezerve de petrol, gaze naturale, în care interesele europene și ale Statelor Unite ale Americii se ciocnesc.

După cum spune George Friedman într-un articol intitulat „*A War Between Two Worlds*” zonele de graniță despart, dar reprezintă și o punte de legătură între două națiuni, civilizații. Acestea facilitează comerțul, dar și războiul. Islamul a invadat Europa de două ori din Marea Mediterană - mai întâi în Iberia, a doua oară în sud-estul Europei. Creștinismul a invadat islamul de mai multe ori, prima dată în cruciade și în lupta de expulzare a musulmanilor din Iberia, apoi a forțat turcii să se întoarcă din Europa Centrală. În sfârșit, creștinii au traversat Marea Mediterană în secolul al XIX-lea, preluând controlul asupra unor părți mari din Africa de Nord. Criza actuală dintre musulmani și creștini își are originea în prăbușirea hegemoniei europene asupra Africii de Nord după al doilea război mondial și nevoia europenilor de a obține forță de muncă ieftină. Musulmanii nu au venit să se alăture unei transformări culturale.

Pentru Europa, granița musulmană este o altă frontieră, atât familiară, cât și profund străină.

Florina Claudia CHIRILĂ*

---

* Universitatea „Ovidius” din Constanța.